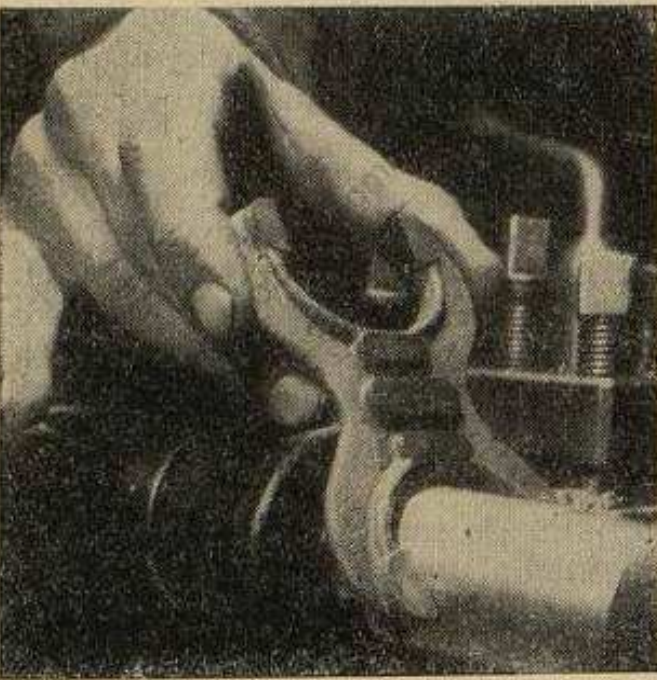

Psychológ

Dr. Jozef Štefanovič

šikovní a ich rozvoj sa spomali, alebo až zastaví. Napr. žiak, ktorý musí pre chorobu dlho ležať, má na dlhší čas znehybnenú či už ruku, alebo nohu, obyčajne viditeľne zaostáva vo svojom telesnom vývine, znehybnený orgán sa oslabuje alebo krpacie. Na druhej strane čím pestrejšia je primeraná telesná pracovná činnosť žiakov, tým harmonickejšie sa vyvíja celý organizmus, tým je zdravší a silnejší. Výskumami sa zistilo, že fyzická práca žiakov vykonávaná v rámci pracovného a výrobného vyučovania spevňuje kosti, zväčšuje svalovú hmotu, silu a vytrvalosť svalstva. Dokázalo sa, že ukazovateľ svalovej vytrvalosti sa zvyšuje po hodinách pracovného vyučovania o 13—22 percent. Pritom sa znižuje spotreba energie pri fyzickej práci. Vplyvom fyzickej práce mohutnejú pľúca, zväčšuje sa obvod hrudníka, zlepšuje sa práca dýchacích orgánov, srdca a ciev a zvyšuje sa látková výmena. Správne organizovaná fyzická práca žiakov zlepšuje súlad pohybov, držanie tela a pružnosť celého organizmu. Zistilo sa, že pred hodinami pracovného vyučovania tvorili chyby, ktorých sa žiaci pri aktívnych pohyboch dopustili, v priemere 5 %, kým po hodine pracovného vyučovania sa ich počet znížil v priemere o 2 %.

Fyzická práca v škole kladne vplyva aj na zvýšenie práceschopnosti žiakov a na odstránenie únavy zavínenej jednostranným sedavým zamestnaním žiakov v škole. Pred zavedením pracovného a výrobného vyučovania žiaci takmer po celý vyučovací čas „iba sedeli“ v laviciach a počúvali výklad učiteľov. Vyko-

Uplynul už tretí školský rok, čo sa do našich škôl pokusne zaviedlo pracovné a výrobné vyučovanie, a jeden školský rok od zavedenia týchto predmetov na všetky všeobecno-vzdelávacie školy. Je to iste veľmi krátky čas na to, aby sa dal všestranne zhodnotiť prínos týchto novozavedených predmetov na prehĺbenie a skvalitnenie výučby a výchovy na našich školách. No už aj doterajšie čiastkové poznatky a skúsenosti sú zaujímavé a veľmi cenné. Potvrdzujú, že bolo správne, keď sa do našich škôl zaviedla fyzická práca a prehĺbila polytechnická výchova. Práca totiž podstatne prispeje k všestrannejšiemu telesnému i duševnému rozvoju našich žiakov.

Pracovné a výrobné vyučovanie
pomáha upevňovať telesné a duševné
zdravie

Telesný pohyb a fyzická práca sú nevyhnutne potrebné pre telesný rozvoj a rast organizmu. Rodičia a učitelia vedia, že rastúce deti nutne potrebujú precvičovať si telo. Ak sa žiaci dosť nepohybujú a nevenujú sa telesnej práci, sú ne-

o pracovnej výchove žiakov

návali jednostrannú duševnú prácu, mali iba nepatrnú možnosť pohybu, čo vyvolalo zvýšenú únavu, najmä na posledných vyučovacích hodinách. Tak napr. v 6.—7. ročníku pri teoretickom vyučovaní (bez zaradenia fyzickej práce) klesla pracovná schopnosť žiakov na 5.—6. vyučovacej hodine o 15—17 %. Pritom organizmus žiaka si už pre svoje fyziologické osobitosti vyžaduje striedanie duševnej a telesnej práce, čo je preň aktívny odpočinok. Výskumy potvrdili, že fyzická práca nielenže nezvyšuje duševnú únavu žiakov, ale naopak, odstraňuje únavu zavinенú teoretickým vyučovaním, a tak pomáha žiakom uchovať si pracovnú schopnosť až do konca vyučovania, ba u niektorých žiakov sa duševná sviežosť ešte zvyšuje.

Pedagogicky správne organizovaná fyzická práca žiakov v rámci pracovného a výrobného vyučovania bezpochyby kladne vplýva na rozvoj ich fyzickej schopnosti a robí ich šikovnejšími, posilňuje ich telesný organizmus, zlepšuje zdravotný stav, zmiernuje duševnú únavu, a tým posilňuje aj ich duševné zdravie.

Pracovné a výrobné vyučovanie pomáha skvalitňovať aj vedomosti žiakov

Poznanie a praktická činnosť človeka sa vyvíjajú v úzkej dialektickej jednote. Poznanie vzniká a zdokonaľuje sa najmä v praktickej činnosti, hlavne pracovnej. Pri práci prichádza človek do styku s rozmanitými predmetmi, javmi a ľuďmi, čo mu umožňuje lepšie ich poznať a overiť

si správnosť svojich doterajších poznatkov.

Ako ukazujú skúsenosti, fyzická práca žiakov vplýva na rozvoj ich poznania najmä v troch smeroch:

Predovšetkým pomáha obohatiť, konkretizovať a utvrdiť vedomosti nadobudnuté na hodinách teoretických predmetov (fyziky, chémie, biológie a i.) a v teoretických zložkách vyučovacích hodín pracovného a výrobného vyučovania. Slovné vedomosti a pojmy, ktoré si žiaci osvojili na teoretických hodinách, pri vlastnej práci sa naplňujú konkrétnym, živým obsahom, žiaci sa presvedčujú, že sú správne. Pri praktickom riešení konkrétnych pracovných úloh sa navzájom spájajú a utriedajú izolované poznatky žiakov osvojené v rámci jednotlivých predmetov. Napr. pri obrábaní kovu sa využívajú poznatky získané na hodinách fyziky, chémie, matematiky, technológie, pri pestovaní rastlín poznatky z biológie, zemepisu, chémie a pod. Viac-menej verbálne a statické teoretické poznatky sa teda

Žiaci na výrobnej praxi v Novom Meste nad Váhom

rozkladajú, kombinujú atď. rôzne materiály (papier, hlinu, drevo, kov, stroje a pod.). Tu dostávajú konkrétnejšie predstavy o veľkosti, objeme, váhe, teplote a iných vlastnostiach predmetov, rozvíja sa ich pozorovacia schopnosť, technická predstavivosť, tvorivá fantázia, konkrétna pamäť, myšlienkové operácie a iné duševné funkcie. V pracovnej činnosti žiakov sa teda uskutočňuje to, čo správne vystihol M. Gorkij, že ruky učia hlavu a potom múdrejšia hlava učí ruky a zručné ruky znova a už silnejšie pomáhajú rozvoju mozgu.

Fyzická práca žiakov pomáha zvyšovať aj ich záujem o učenie. Žiaci pocítovali donedávna nechuf k učeniu aj preto, že si často osvojovali aj také učivo, ktorého praktický význam nevideli a nechápali. Pri fyzickej práci žiaci bezprostredne zisťujú význam osvojených teoretických poznatkov, čo zvyšuje ich smäd po vedomostiach, záujem o štúdium teórie a súčasne prispieva k jej rýchlejšiemu a lepšiemu, trvalejšiemu zapamätaniu.

Fyzická práca rozvíja aj osobnosť žiakov

Už doterajšie výsledky z pracovného vyučovania potvrdzujú, že fyzická práca kladne vplýva na rozvoj osobnosti žiakov, najmä na rozvoj schopností, záujmov a charakteru.

Výskumy ukazujú, že vzrastajú záujmy žiakov najmä o poľnohospodársku a priemyselnú problematiku, najmä o prax, praktické činnosti v týchto odboroch. Ďalej je zrejmý rozvoj schopností pre rôznu manuálnu činnosť, ktorý umožňuje jednak lepšiu praktickú pripravenosť žiakov pre život, jednak zvýšenú spôsobilosť rýchlejšie si osvojiť rôzne praktické zručnosti a návyky vyžadované v rôznych manuálnych zamestnaniach.

Ďalej môžeme badať, že žiaci majú kladnejší vzťah k telesnej práci, že sa prácou ich charakter upevňuje, ba že sa aj ich svetonázor správnejšie rozvíja. Pri

menia v pracovnej činnosti na tvorivé a dynamické, žiaci sa učia chápať vzájomnú súvislosť medzi jednotlivými poznatkami, predmetmi a javmi a napokon aj medzi teóriou a praxou.

Fyzická práca žiakov ďalej rozvíja city a vnímanie, predstavivosť, pamäť, myslenie a i. Pre správne zmyslové poznanie má veľký význam rozvinutá činnosť analyzátorov, ktoré sa zdokonaľujú iba stykom s reálnou skutočnosťou, praktickým cvikom. Tak napr. je známe, že ochutnávači majú vyvinutú chuť, hudobníci sluch, pracovníci s farbami dobre vedia rozoznávať farby a podobne. Naši žiaci mali na vyučovaní málo príležitostí bezprostredne sa stykať s bohatou rozmanitosťou reálnych podnetov a tak rozvíjať svoje zmysly. Takéto možnosti im poskytne spojenie vyučovania s prácou, kde strihajú, režu, strúhajú, spájajú, formujú,

telesnej práci žiaci priamo „pocitujú“ zákonitosti prírody, neznáme a záhadné v nej čoraz viac ustupuje, žiaci sa presvedčujú, že v prírode niet nič záhadného a nadprirodzeného a že človek ju môže ovládať a skrotiť tak, ako sám chce, ak má potrebné vedomosti a praktické skúsenosti. U mladého človeka tým vzniká odpor k tmárstvu, odpor k podceňovaniu ľudského poznania a jeho moci.

Ako je to s voľbou povolania?

Fyzická práca žiakov zahrnuje prevažnú väčšinu činností, ktoré sa vyskytujú v najdôležitejších povolaniach. Žiaci majú teda možnosť prakticky sa s nimi oboznámiť, a tak si zdôvodnenejšie voľiť svoje budúce povolanie. Skúmanie voľby povolania žiakov spred 8—10 rokov a teraz

svedčí o tom, že v porovnaní s minulosťou sa značne rozšíril okruh povolaní a žiaci si môžu voľiť nielen odvetvie práce, ale aj konkrétne špecializácie, pretože mali možnosť pri pracovnom vyučovaní sa s nimi oboznámiť a vyskúšať aj svoje schopnosti pre tieto povolania.

Doterajšie skúsenosti z pracovného, výrobného a polytechnického vyučovania teda jednoznačne svedčia o jeho kladnom vplyve na všestrannejší rozvoj našich žiakov, ich fyzických i duševných schopností, o upevnení telesného i duševného zdravia, prehĺbení vedomostí i zvýšení záujmu o učenie vôbec. Žiaci nadobúdajú kladný vzťah k fyzickej práci. Časté obavy rodičov, že telesná práca môže žiakom azda škodiť alebo ich preťažovať, sú preto neopodstatnené. Fyzická práca je zdravá zložka našej socialistickej výchovy.

Z výrobnéj práce v závode Regena

